

Stručni članak

UDK:[811.161.1'373.46+ 811.163.42'373.46]: 338.48

Primljen 16.4.2010.

Prihvaćen 15.6.2010.

RUSKI TURISTI NA SKRADINSKOME BUKU U NACIONALNOME PARKU „KRKA“ NAZIVI U TURIZMU U RUSKOME I HRVATSKOME JEZIKU

*Vesna Krneta**

Sveučilište u Zadru

U radu se sugerira nužnost veće zastupljenosti ruskoga jezika u turizmu, u svakodnevnoj komunikaciji s ruskim turistima, uključujući publiciranje prigodnih prospekata i detaljnijih turističkih vodiča, što do sada nije bio slučaj. Opisane su zbirke Nacionalnoga parka „Krka“ na Skradinskome buku, s posebnim osvrtom na suvenirnicu, vatrenu kuću, kovačnicu, tkalačku radionicu i mlin. Opisom svakoga pojedinog predmeta u bogatim etno i općenito turističkim zbirkama Nacionalnoga parka „Krka“ ruskim se turistima omogućava da se detaljno upoznaju s bogatstvom tradicijske kulture i baštine dalmatinskoga područja. Važan dio rada je i terminološka obrada izvornih delikatesa i jelovnika ovoga kraja. Značajan je i opis postava, izložbe naslovljene „Od zrna do pogače“ gdje je opisan proces ljudske aktivnosti na obradi zemlje u svim fazama, od sjetve do žetve.

Ključne riječi: ruski turisti, suvenirnica, kulinarski specijaliteti, vatrena kuća, kovačnica i tkalačka radionica.

* Vesna Krneta, Sveučilište u Zadru; vkrneta@unizd.hr

1. UVOD

Na web stranici Ministarstva turizma Republike Hrvatske u članku pod naslovom „U ovoj godini više turista iz Rusije i u privatnom smještaju“ ističe se: „Rusko tržište posljednjih nekoliko godina ima trend ubrzanog rasta, a ruski su gosti prema nekim istraživanjima drugi po visini potrošnje, dakle dnevno troše više od 100 eura, izjavio je danas ministar turizma Damir Bajs na sastanku sa zamjenikom Veleposlanika Ruske Federacije Borisom Medvedevim.“ U članku se još navodi: „Inače su ruski turisti pretežno hotelski gosti, a njihov je broj 2008. godine iznosio 175 tisuća, ...“ (<http://www.mint.hr/default.aspx?id=5083> 20.4. 2010.).

Prema podacima Državnoga zavoda za statistiku koji se citiraju u članku „Osam hrvatskih nacionalnih parkova posjetilo 1,9 milijuna turista“ navedeno je: „Najposjećeniji nacionalni park su Plitvička jezera koja je u razdoblju od siječnja do kraja rujna 2009. godine obišao 882 391 posjetitelj, a nešto više od 800 tisuća bilo je iz inozemstva. Po posjećenosti slijedi Nacionalni park Krka sa 601 480 gostiju, od čega su njih 523 tisuće strani posjetitelji.“ (<http://www.putovnica.net/vijesti/hrvatska/osam-hrvatskih-nacionalnih> 10.4. 2010.).

Boraveći često u Nacionalnom parku Krka i u komunikaciji s djelatnicima Parka, saznala sam da sve veći broj ruskih turista posjećuje Skradinski buk, ali da postojeći vodiči i ostali promidžbeni materijali nisu dostatni kada su ruski turisti u pitanju. Ponukana svim ranije citiranim podacima odlučila sam se za detaljniju obradu predmeta u specijaliziranim zbirkama prevodenjem njihovih naziva na ruski jezik, što do sada nije učinjeno iako je Skradinski buk nesporno najposjećenija destinacija u okviru Nacionalnoga parka Krka.

2. ETNO ZBIRKE NA SKRADINSKOME BUKU

Uostalom, najbolje je ukrati se na brod u pitomoj skradinskoj luci i rijekom Krkom krenuti uzvodno na oko pet kilometara udaljeni Skradinski buk. Skradin ostavljamo s obalom okićenom drvoredom murvi i ispod Skradinskoga mosta ulazimo u Nacionalni park Krka.

Kanjon je obrubljen visokim stijenama - высокие скалы. Primjećujemo i nekoliko špilja - пещеры te bi i planinari i speleolozi u ovome kanjonu mogli doći na svoje. Osim toga, iz Skradina se može u

kanjon i usjećenim **kopnenim puteljkom** - по допоре, **pješice** - пешком, jer je promet motornim vozilima ovim putem moguć, ali je zbog zaštite prirode, sukladno vrlo rigoroznim standardima zaštite nacionalnih parkova ograničen. Kanjon je obrastao **crnogoricom** - хвойные деревья, uglavnom stablima **bora** - сосны, **čempresa** - кипарисы i drugih vrsta, a uz rubove rijeke dominira **šaš** - камыш i pravi je raj za **divlje patke** - дикие утки i **liske** - лысухи. U pojedinim područjima kanjona nema nikakvoga strujanja zraka, osjeća se sparina ali i ugodan opuštajući mir. U kanjonu vidimo i tragove požara i ostatke nagorjeloga drveća koje trune. Ubrzo pristajemo na **gat** - пирс prostora Skradinskoga Buka i čujemo osvježavajuću buku slapova rijeke Krke.

Suvenirnica / Сувенирница

Svrćamo u obližnju suvenirnicu i među mnoštvom suvenira primjećujemo neke karakteristične upravo za ovaj kraj. Najkarakterističnija je **šibenska kapa** - шибенская шапка, a isto tako zanimljiva je i **tkana vunena torbica** - шерстяная тканая сумка, koja, čini se, nije odoljela modernim trendovima te u svojim pretincima ima i one za mobitele. Tu su i **glinena kopija amfore** - глиняная копия амфоры, **demžon** - оплетённая бутылъ i neizbježna **bukara** - деревянная кружка под вино. U ponudi je i dobar izbor delikatesa za piće i jelo: **pršut** - копчёный окорок, **maraskino** - мараскин (сорт вишневого ликёра), **travarica** - водка настоянная на травах, **buteljirano vino** - марочные вина, **med** - мёд, **med i propolis** - мёд и прополис, **kozji sir u maslinovom ulju** - козий сыр в оливковом масле, **broštulani (prženi) bademi** - поджаренный миндаль, **maslinovo ulje** - оливковое масло, **lozovača** - виноградная водка (из выжимок), **sušene smokve s lovorovim lišćem** - сушёный инжир с лавровыми листьями, **svježe smokve** - инжир, **orah** - грецкий орех...

Osim ovih originalnih proizvoda tu se prodaju i **turistički vodiči** - туристические путеводители, **razglednice** - открытки, **privjesci za ključeve** - подвески для ключей, **značke** - значки, **magneti** - магнети i **majice** - майки s temom Nacionalnoga parka Krka.

U produžetku je **terasa ugostiteljskoga objekta** - терраса ресторана, кафе; otvaramo jelovnik i čitamo ponudu na ruskome jeziku.

Меню / Jelovnik

Холодные закуски / Hladna predjela

Копчёный окорок - pršut, šunka

Сыр с острова Паг - paški sir

Сыр из места Промин - prominski sir

Салат из осьминога, одна порция - salata od hobotnice

Блюда гриль / Jela s roštilja

Ассорти Чикола с гарниром на двоих - plata Ćikola s prilogom za dvoje

Мясное ассорти - mesna plata

Рамштекс - ranirani goveđi kotlet

Отбивная котлета - odrezak, kotlet (tučeni)

Куриное филе с картофелем фри - pileći file s prženm krumpirom

Чевапчичи - čevapčići

Колбасы, колбаски – kobasice

Супы / Juhe

Говяжий суп, одна порция - goveđa juha

Уха - riblja juha

Горячие закуски / Topla predjela

Спагетти болонез - špagete bolonjez

Спагетти миланез - špagete milanez

Чёрный ризотто - crni rižoto

Салаты / Salate

Смешанный салат, микс - miješana salata

Салаты из помидоров - salata od rajčice

Фирменные блюда / Specijaliteti kuće

Ассорти «Крка» с гарниром - plata Krka s prilogom

Ассорти на двоих - plata za dvoje

Лаврак с гарниром - brancin ili lubin s prilogom

Дорада с гарниром - orada s prilogom

Форель с гарниром - pastrva s prilogom

Хамсы - gire, girice, male srdelice

Десерт / Desert

Фруктовый салат - voćna salata

Odmah do terase je travnata poljana, livada, na kojoj su se već rasporedili brojni izletnici i na prostrtim ručnicima uživaju u odmoru. Tu su i klupe i stolovi izrađeni od **drvenih trupaca** - столы из стволов деревьев и лавки деревянные изготовленные из половинок стволов деревьев. Kroz park vodi više **kamenih staza prekrivenih pločama** (popločanih, posaližanih) - есть тропинки, вымощенные природным камнем - плитняком. Zamjećujemo **tablu upozorenja** o svojevrsnom „kućnom redu“ u parku - табличка информирующая, что именно запрещено, а что разрешено туристам:
 купаться разрешено - **kupanje je dopušteno**
 запрещено ловить рыбу - **zabranjeno je loviti ribu**
 разбивать палаточные городки – запрещено - **zabranjeno je kampiranje**
 запрещено разжигать огонь - **zabranjeno je ložiti vatru**
 запрещено рвать цветы и все автохтонные растения - **zabranjeno je brati cvijeće i drugo autohtono raslinje**
 запрещено взбираться на водопады - их только можно смотреть издалека - **zabranjeno je penjanje na vodopade, može ih se gledati iz daljine.**

Vatrena kuća, kuća s ognjištem / Огненный дом

Divimo se slapovima Skradinskoga buka i prelazeći mostić, penjemo se stepenicama i dolazimo do **vatrene kuće, kužine, pušnice, pušare, kolibe bez dimnjaka, s ognjištem** (Anić et al., 2002) - **огненный дом**. Nezaobilazni su predmeti u vatrenoj kući **tronošci** (ibid.: etnol. niska stoličica, zbog dima, na tri noge, bez naslona) - **стульчики деревянные, табуретки трёхногие; peka, crepulja ili željezna posuda**, kojom se na ognjištu poklopi kruh ili što drugo, meso, riba... da se što prije ugrije ili ispeče (ibid.) - „**колпак**“; **komin, vka min, vpeć, vkućno ložište**, koje grije prostoriju otvorenom vatrom (ibid.) – **очар; komoštre**, reg. **verige**, lanac o koji se vješa posuda u kojoj se kuha na ognjištu (ibid.) – **цепь; posuda glinena**, u njoj se

čuvala hrana, ulje, mast, mlijeko dok nije bilo hladnjaka - *глиняная посудина*. Tu su i *gargaše za vun*, pribor za češljanje vune, nazubljena daska nalik na češalj za grebenanje, *gargašanje* (ibid.) - *щётки для расчёсывания шерсти*; *tava* - *сковорода*; *preslica* - *прялка*; *vreteno* - *веретено*; *gradele* - *решётка*; *maša* - *щипцы для углей*; *kotlić* - *котелок*; *sito za žito* - *сито для зерновых культур*, *lopatica* - *совок*; *metla* (od granja, pruća) - *метла, веник*; *torbica, torba* (tkana ili pletena) - *сумка (тканая или вязаная)*; *posuda za vodu* - *посуда под воду*; *posuda za rakiju* - *посудина под ракию (самогон)*; *varićak*, etnol. *drvena posuda za držanje ploda žitarica u zrnu* (ibid.) - *деревянная кружка*; *lampra petrolejka* *лампа*; *igla* - *игла*; *kliješta* - *клещи*; *sjekira* - *секира, топор*; *pila* - *пила*; *daska, perilja* - *доска стиральная*; *prakljača, plosnat komad drveta s drškom* *kojom se udara rublje kad se pere na potoku* (ibid.) - *валёк (бельевой)*; *vidra* - *ведро*; *masa, reg. bat za razbijanje kamena*; *macola, malj*; (ibid.) - *молоток*; *škrinja*, etnol. *jak, često okovan i ukrašen sanduk u kojem se drži rublje, razni pohranjeni predmeti, dokumenti itd.* (ibid.) - *сундук*; *bačvica za vino* - *бочонок под вино*; *slanik, soljenka* - *солонка*; *lopar, drvena lopata* *kojom se vadi kruh iz krušne peći ili stavlja peći pod peku* (ibid.) - *деревянная лопата, которой сдят и вынимают хлеб из печи*; *načve, drvena posuda izdubena od jednog komada, za miješenje kruha* (ibid.) - *корито деревянное, в котором месили тесто для выпечки хлеба*; *stupa, avan, mužar za maslo* - *ступка для масла*; *drvena polica za posuđe* - *деревянная полка для посуды*; *bukara, čaša za vino, drvena uobručena* - *деревянная кружка под вино*; *gusle* - *гусли*; *sinija, reg. nizak okrugao stol* - *столик деревянный*; *drvena zdjela* - *миска*; *drvena žlica* - *деревянная ложка*; *kotlić za mlijeko* - *сосуд под молоко*.

Kovačnica / Кузница

Nedaleko od vatrene kuće je *kovačnica* - *кузница*. U *kovačnici kovači* - *кузнецу*, društvo prave alatke i predmeti od željeza, najčešće njegovi proizvodi: - *nakovanj* - *наковальня*, *mijeh kovački* - *кузнечный мех*. Česta je izreka „Kuj željezo dok je vruće“ - „куй железо пока горячо“. Tu je *potkova za magarce, toware* - *ослиная подкова*, *peka kovana* - *чугунный колпак*, *plug* - *плут*, *tocilo, brus* - *точильный камень*, *mengele, morša reg. sprava u koju se*

pritegne neki predmet koji se turpija ili drugačije obrađuje; stega, škripac (ibid.) - тиски, зажим.

U tradicijskoj arhitekturi ovoga kraja prozori se zatvaraju *škurama*, reg. drveni kapak na prozoru od punog drva, koji u potpunosti zatvara i zatamnjuje prostoriju (ibid.) - ставень, ставня (деревянная).

Tkalačka radionica / Прядильная мастерская, ткацкая мастерская

Nakon kovačnice ulazimo u *tkalačku radionicu* - ткацкая мастерская. U prošlim su vremenima sve obitelji imale ovce. Prerađivala se vuna. Trebalo je najprije *ovce šišati* - стричь овец, zatim *vunu prati* - овечью шерсть стирать, *sušiti* - сушить, *češljem rasčešljavati, gargašati* - щётками расчёсывать. Uz pomoć preslice i vretena vuna se prela, često dok su djevojke i žene čuvale ovce. Tkalo se zimi, kad nema posla u polju. Djevojke su već u dobi od 13 godina počinjale *tkati* - ткать i tkale bi čitav život, na posebnoj napravi koja se zove *tkalački stan, tara* - ткацкий станок. Glavni dijelovi tkalačkoga stana, koji se izrađuje od drveta, bez metalnih dijelova, su: *stative* - стойки, *vratilo*, drveni valjak na razboju oko kojega se omotava pređa - *навой, brdo* - кобылки i *čunak, lađica*, u razboja, naprava u obliku lađice kojom se provlači potka u tkanju (ibid.) - челнок.

Od zrna do pogače / От зерна до лепёшки

Vrlo je inspirativan postav koji je naslovljen „*Od zrna do pogače*“ - „*От зерна до лепёшки*“, a prikazuje cjelovit ciklus ljudskih aktivnosti na obradi zemlje, u svim fazama, što je s obzirom na jednostavnost procesa i alata koji se rabe prava himna ljudskome radu. Najprije se ore zemlja plugom, drvenim, a kasnije željeznim, volovima, ili konjima. Dio obveznoga pribora orača je i *škurija*, reg. uzica od kože ili od upredenih niti pričvršćena za držak za šibanje (ob. konja) (ibid.) - *кнут*, zatim *kosor, kosijer, kosir*, savijeno sječivo, veliki ručni nož za obrezivanje grana i loze (ibid.) - *косарь*, большой садовый нож для обрезания виноградной лозы, ветвей, te alatke kao što su: *grablje* - грабли, *mala motičica* - небольшая мотыга, *сапка, цапка, kuka* - крюк, *uže* - верёвка, *бечёвка, канат, vile* - вилы.

Prikazan je proces kako su ljudi od *sijanja pšenice* - сев колосовых, došli *do brašna, do kruha* - до муки, до хлеба. Prikazani

su alati: **kosa - коса, srp - серп** i zemljana ili češće kamena popločana podloga zvana **gumno**, mjesto na kome se vrši ili mlati žito (ibid.) - **гумно**. U središtu je gumna **stožina**, stup na gumnu oko kojega se pri vršidbi tjeraju konji - **столб** в центре гумна. Nakon toga se žito vije, bacanjem drvenom lopatom u zrak i tako se odvaja zrnje od ostataka usitnjene slame. Izvijano se žito sprema u **ambare**, hambare, reg. spremište u kojemu se čuva žito (skladišti) - **амбар, зерновой склад**. Žito se iz ambara prema potrebama obitelji sipalo u **vreće - мешки**, tovarili su se magarci sa **samarima**, drvenim sedlima, stavlja se na leđa tovarne životinje - **вьючное седло**, i odlazilo se u mlin. Uobičajena je izreka u ovome kraju: „Dok je leđa bit će i samara“.

Knjiga dojmova - Книга впечатлений

Na kraju izleta naša je skupina turista zaželjela u knjigu dojmova zapisati svoje dojmove koje prenosimo u cijelosti: „Спасибо за прекрасный национальный парк, за его коллекции, это прекрасно. Мы очень рады, что народ в Хорватии дружелюбный и гостеприимный. Желаем Вам всего хорошего, здоровья, счастья. С глубоким уважением, до свидания! Группа туристов из Москвы. Значи, доći će opet!

3. ZAKLJUČAK

Rusko turističko tržište ima trend ubrzanoga rasta, a sve više ruskih turista posjećuje i Nacionalni park „Krka“. Dosadašnja ponuda pratećih turističkih materijala, vodiča i prospekata za ruske turiste u Nacionalnome parku „Krka“ nije u potpunosti zadovoljila potrebe gostiju iz Rusije. U slučaju zbirki na Skradinskome buku koje se izdvajaju svojim bogatstvom, brojnošću i raznovrсношću, najčešće je ruskim turistima, posebno pojedincima ili malim skupinama koji nemaju vodiče, onemogućeno njihovo detaljno upoznavanje pa tako i cjelovit dojam o njihovom bogatstvu. Ovim radom želimo skrenuti pozornost na spomenute nedostatke i sugerirati dobru praksu publiciranja odgovarajućih prospekata i na ruskome jeziku.

LITERATURA

Anić, V., Brozović Rončević, D., Cikota, Lj., Goldstein, I., Goldstein, S., Jojić, Lj., Matasović, R., Pranjković, I. (2002): Hrvatski enciklopedijski rječnik. Zagreb, Novi Liber.

Dautović, M. (2002): Hrvatsko-ruski rječnik 1. i 2. svezak. Zagreb, Školska knjiga.

Dautović, M. (2007): Hrvatsko-ruski priručni rječnik. Zagreb, Školska knjiga.

Ожегов, С.И.(1978):Словарь русского языка. Москва, Русский язык.

Poljanec, F. R., Madatova-Poljanec,S.M. (2002): Rusko-hrvatski rječnik. Zagreb, Školska knjiga.

<http://www.mint.hr/default.aspx?id=5083> (20.4. 2010.)

<http://www.putovnica.net/vijesti/hrvatska/osam-hrvatskih-nacionalnih> (10.4.2010.)

Русские туристы в Скрадинском буке в Национальном парке „Крка“
Туристические названия на русском и хорватском языках

В работе указывается на необходимость более широкого представительства русского языка в сфере туризма, в ежедневной коммуникации с русскими повседневно общении с русскими туристами, включая опубликование подходящих проспектов и более подробных туристических путеводителей, что до сих пор не было на практике. Описаны собрания Национального парка „Крка“ в Скрадинском буке, особое внимание уделено сувенирнице, огненному дому, кузнечнице, прядильной мастерской и мельнице. Подробным описанием каждого предмета, который является народным достоянием Национального парка „Крка“, русским туристам открывается возможность детально познакомиться с богатством традиции и культуры далматинского края. Важную часть работы занимает терминологическая обработка оригинальных кулинарных рецептов блюд этого края. Большая часть, также, уделена описанию выставки под названием „От зерна до лепёшки“,

которая описывает людской труд при обработке земли во всех фазах: од посева зерна до уборки урожая.

Ключевые слова: русские туристы, сувенирница, кулинарные рецепты, огненный дом, кузнечница, прядильная мастерская.

RUSSIAN TOURISTS IN NATIONAL PARK „KRKA“ AT SKRADIN BUK TOURIST TERMINOLOGY IN RUSSIAN AND CROATIAN LANGUAGES

The paper suggests a need for greater representation of Russian in tourism, in daily communication with Russian tourists, including the publication of leaflets and detailed tourist guidebooks, which has not been the case so far. It describes the collections of National park "Krka" at Skradin Buk, with specific attention given to a souvenir shop, a "hearth house", a blacksmith, a weaving workshop and a mill. Detailed descriptions of each item in rich ethno and general tourist collections of National park "Krka" allow Russian tourists to become acquainted with the wealth of the traditional culture and heritage of the Dalmatia region. The terminology referring to authentic delicacies and menus of this region, as well as the description of the exhibition titled "From grain to flat cake", which describes a process of human activity of land farming, from sowing to harvest, constitute an important part of this paper

Key words: Russian tourists, a souvenir shop, culinary delights, a hearth house, a blacksmith, a weaving workshop